

DEVLETLER HUKUKU DOKÜMANLARI

Asistan Mahmut R. Belik

DENİZ HARP HUKUKU

6 Şubat 1922 tarihli Washington Muahedesi

22 Nisan 1930 tarihli Londra Muahedesi

1914—1918 Dünya Harbinden sonra deniz meselelerinin halli için büyük gayretler sarfedildi, mühim konferanslar toplandı ve bu konferansların neticesinde, deniz harp hukukunu da ilgilendiren önemli muahedeler imzalandı.

Bu konferansların ilki, Amerika Birleşik Devletlerinin daveti üzerine 1921 de Washington'da toplanan konferanstır. Konferansın me-saisi, 6 şubat 1922 de imzalanan Washington Muahedeleri ile niha-yetlendi.

1928 de La Havane'da Altıncı Pan-Amerikan Konferansı toplan-dı ve 20 şubat 1928 tarihli «Denizlerde Tarafsızlığa Dair La Havane Pan-Amerikan Mukavelesi» nin imzasiyle nihayetlendi.

En büyük ve en önemli deniz konferansı İngiltere hükümetinin daveti üzerine, Amerikanın, Fransanın, İtalyanın ve Japonyanın iş-tirakiyle 1930 da Londra'da toplanan Londra Deniz Konferansıdır. Konferansın sonunda 22 nisan 1930 tarihli Londra Muahedesi imza-landı.

1936 da Londrada yeni bir deniz konferansı toplandı ve bir pro-tokol kabul edildi.

Son olarak Montreux Konferansını zikredeceğiz. Hükümetimiz, Lozan Sulh Muahedesinin Boğazlara mütedair hükümlerinin tâdilini her vesilede ve bilhassa Silâhsızlanma Konferansında istedi. Müza-kereler Montreux Konferansının toplanmasına ve 20 temmuz 1936 tarihli Montreux Mukavelesinin imzalanmasına vardı.

İlk 6 şubat 1922 Washington Muahedesi, harp zamanında denizaltıların ve zehirli gazların kullanılmasına mütedairdir.

Konferansta denizaltıların kullanılmasının yasak edilmesi bahis mevzuu oldu, fakat buna varılamadı, sadece ticaret gemilerinin zap- tında ve imhasında denizaltıların denizüstü harp gemilerinin tâbi ol- dukları kaidelere uymaları mecburiyeti kabul edildi (madde 1). Mu- ahedenin mühim bir hükmü de, bu kaideleri ihlâl eden her ferdin, bir âmirin emriyle hareket etmiş olsun olmasın, bir haydutluk fiili işlemiş gibi telâkki edileceği kayıdır (madde 3).

Fransa, muahedenin bu hükümlerini tasdik etmedi ve mesele 1930 Londra Konferansında tekrar ele alındı.

İkinci Washington Muahedesi deniz silâhlarının tahdidi hakkın- dadır. Meşhur Koefisian usulü bu muahedede kabul olunmuştur.

Aynı meseleler, bütün şümulleriyle, tekrar 1930 Londra Deniz Silâhlarının Tahdidi ve Azaltılması Konferansında incelendi. İngil- tere bütün arzu ve gayretine rağmen yine denizaltıları yasağını ka- bul ettirmeğe muvaffak olamadı; sadece 22 nisan 1930 da imzalanan Londra Muahedesinin IV. kısmındaki anlaşmaya varılabildi. Deniz harp hukukunu ilgilendiren, muahedenin bu kısmıdır.

Montreux Mukavelesi, Lozanı tamamlamış olması itibariyle bizim için çok önemlidir. Bundan başka, harp zamanında, Boğazlar gibi mühim bir deniz yolunun statüsünü tanzim ettiği ve bir de deniz harp hukukunu ilgilendiren güzel bazı tarifler verdiği için deniz harp hukuku bakımından ehemmiyetlidir.

Montreux Mukavelesinin Türkçe metni mevcuttur.

Muhterem hocam Prof. Cemil Bilsel, 6 şubat 1922 tarihli Wa- shington Muahedesinin ilk defa olarak denizaltıların kullanılmasını hukuk ile bağladığı için, ve en şümüllü deniz muahedesi olduğu ve IV. kısmıyla de doğrudan doğruya deniz harp hukukunu ilgilendir- diği için 22 nisan 1930 tarihli Londra Muahedesinin lisanımıza çev- rilmesini muvafık buldu.

Washington Muahedesini (Le Fur et G. Chklaver — Recueil des Textes de Droit International Public — t. I, sahife 604—606) daki Fransızca metinden; Londra mukavelesini de (S. D. N. Recueil des Traité's vol. CXII, 1931, sahife 66—91) deki Fransızca metinden çev- virdim. Muhterem hocamın arzusu üzerine neşrediyorum.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, BRİTANYA İMPARATOR-
LUĞU, FRANSA, İTALYA VE JAPONYA ARASINDA

Harp zamanında denizaltıların ve zehirli gazların kullanılmasına müteallik muahededir.

(Washington, 6 şubat 1922)

Amerika Birleşik Devletleri, Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya —ki aşağıda imza eden Devletler diye anılmışlardır— harp zamanında denizlerde muharip olmıyanların ve tarafsızların hayatlarını korumak için medenî milletlerce kabul edilen kaideleri daha müessir bir hale koymayı ve harpte gaz ve muzır maddelerin kullanılmasına mâni olmayı arzu ettiklerinden bu husus için bir muahede akdetmeğe karar vermişler ve murahhas olarak tâyin eylemişlerdir. Murahhaslar, mezuniyet vesikalarını yekdiğeri ne tebliğ ettikten ve bunları usul ve kaidesine uygun bulduktan sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Birinci madde. — İmza eden Devletler, harp zamanında denizlerde muharip olmıyanların ve tarafsızların hayatını korumak üzere medenî milletlerce kabul edilmiş olan kaidelerden aşağıdaki kaidelerin şimdiden Devletler Hukukuna dâhil bulunduğunun kabulü gerektiğini beyan ederler.

1 — Bir ticaret gemisi, vasfını tespit için teftiş ve araştırmaya icabet etmek üzere emir olmadan zaptedilemez.

Bir ticaret gemisine, ancak, ihtardan sonra teftiş ve araştırmaya tâbi tutulmak üzere durmazsa veya vaz'iyed edildikten sonra gösterilen yolu takibetmezse, taarruz edilebilir.

Bir ticaret gemisi ancak yolcular ve mürettebat önceden emniyet altına alındıktan sonra tahribedilebilir.

2 — Muharip denizaltılar hiçbir hal ve vaziyette yukarıda hatırlatılan evrensel kaidelerden muaf değildirler.

Bir denizaltı, bu kaidelere uyararak bir gemiyi zaptedecek vaziyette değilse, teessüs etmiş Devletler hukukuna göre taarruzdan ve zapttan vazgeçmeli ve ticaret gemisini hırpalamadan yoluna devam etmesine müsaade etmelidir.

Madde 2. — İmza eden Devletler, geleceğin muharipleri hakkında, dünya umumî efkârının hükmüne temel olabilecek kaideler hususunda umumî, alenî bir anlaşma vücuda gelmesi için, diğer bütün medenî Devletleri bu yerleşmiş hukukun tanınmasına katılmağa davet ederler.

Madde 3. — İmza eden Devletler, kendileri tarafından kabul ve tasdik edilmiş olan, ticaret gemilerinin taarruzuna, zaptına ve tahribine mütaallik insaniyet kaidelerinin tatbikını temin etmeyi arzu ettiklerinden ,hangi Devletin hizmetinde bulunursa bulunsun hiyerarşik bir âmirin emriyle hareket etmiş olsun olmasın, bu kaidelerin herhangi birini bozacak olan her ferdin, harp kanunlarını bozmuş sayılacağını ve bir haydutluk fiili işlemiş gibi muhakeme ve mahkûm edileceğini ayrıca beyan ederler.

Madde 4. — İmza eden Devletler, muharip olmıyanların ve tarafların hayatlarının korunması hususunda medenî milletlerce kabul edilmiş olan evrensel prensipleri bozmadan denizaltıların ticaretin imhasında kullanılmaları, 1914—1918 harbinde olduğu gibi, fiilen imkânsız bulunduğunu kabul ederler ve denizaltıların ticaretin yok edilmesi hususunda kullanılması yasağının Devletler hukukuna yerleşmesini genel olarak tanıtmak gayesiyle, bundan böyle, aralarında bu yasakla bağlı bulduklarını kabul ederler ve diğer bütün milletleri bu anlaşmaya katılmaya davet ederler.

Madde 5. — Harp zamanında zehirli, boğucu gaz ve benzerlerinin ve bunlar gibi akar, madde veya usulün kullanılması, bütün medenî dünya efkârı tarafından haklı olarak reddedilmiş olduğundan ve bu kullanmanın reddi medenî Devletlerin çoğunun taraf olduğu muahedelerde ifade edilmiş olduğundan:

İmza eden Devletler, milletlerin tatbikatına ve vicdanlarına da kendini kabul ettirmiş olan bu yasağın Devletler hukukuna yerleşmiş bulunduğunu umumen tanıtmak emeliyle bu yasağı tanıdıklarını beyan ederler; aralarında bu hususta bağlı bulduklarını kabul ettiklerini kararlaştırırlar ve diğer medenî milletleri bu muahedeye katılmaya davet ederler.

Madde 6. — İşbu muahede, imza eden Devletlerce, her birinin tâbi olduğu teşriî usullere uygun olarak, en kısa bir zamanda tasdik edilecektir. Muahede, bütün tasdiklerin Washington'da teati edilmesinden sonra, hüküm ifade edecektir.

Birleşik Devletler hükûmeti, tasdiklerin teatisi zaptının tasdikli birer nüshasını bütün imza eden Devletlere tevdi edecektir. Fransızca ve İngilizce metinleri muteber olan bu muahede Birleşik Devletler arşivinde muhafaza edilecektir.

İmza eden Devletlerin herbirine, bu hükûmet tarafından tasdikli birer nüsha tevdi edilecektir.

Madde 7. — Bilâhare, Birleşik Devletler hükûmeti bu muahedenin tasdikli birer nüshasını, imza etmiyen bütün Devletlere gön-

derecek ve onları buna katılmaya davet edecektir.

İmza etmeyen her Devlet, katılmasını tespit eden vesikayı Birleşik Devletler hükûmetine teslim ederek bu muahedeye katılabilecektir; bu hükûmet katılma vesikalarının tasdikli birer nüshasını imza eden veya katılan Devletlerin herbirine tebliğ edecektir.

Yukarıda isimleri geçen murahhaslar işbu muahedeyi imzalamışlardır.

Altı şubat bin dokuz yüz yirmi ikide Washington'da tanzim edilmiştir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, BÜYÜK BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA VE JAPONYA ARASINDA

Deniz silâhlarının tahdidi ve azaltılması hakkında enternasyonal muahededir.

(Londra, 22 nisan 1930)

Amerika Birleşik Devletleri Reisi, Fransız Cumhuriyeti Reisi, Majeste Büyük Britanya ve İrlanda ve Denizaşırı Britanya ülkeleri Kralı, Hindistan İmparatoru, Majeste İtalya Kralı ve Majeste Japonya İmparatoru, silâh rekabetinin sebep olduğu tehlikeleri önlemek ve mali külfetleri azaltmak düşüncesiyle,

Washington deniz konferansının başladığı işi inkişaf ettirmek ve silâhların genel bir tahdit ve azaltılmasını peyderpey elde etmeyi kolaylaştırmak arzusuyla,

Deniz silâhlarının tahdit ve azaltılması hususunda bir muahede akdetmeğe karar vermişler ve bunun için murahhas olarak tayin etmişlerdir. Murahhaslar, mezuniyet vesikalarını yekdiğerine tebliğ ettikten ve bunları usul ve kaidesine uygun bulduktan sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

BİRİNCİ KISIM

Birinci madde. — Yüksek âkit taraflar, aralarında, Washington'da 6 şubat 1922 de imza etmiş oldukları ve bu muahedede, Washington muahedesini diye anılan, deniz silâhlarının tahdidi hususundaki muahedenin İkinci faslı III. kısmında derpiş edilmiş olan yeni hattı harp gemisi kızağa koyma haklarını, 1931 den 1936 (dâhil) ya kadar kullanmamayı kararlaştırırlar.

Bu hüküm, mezkûr muahedenin ikinci faslı III. kısmı 1. seksiyonu (C) fıkrasında zikredilen kazaen gaip olan veya tahribolunan

gemilerin yerine yenisini ikame etmek hakkına mütaallik ahkâmın tatbikına engel olmaz.

Fakat, Fransa ve İtalya, mezkûr muahedenin hükümlerine göre 1927 e ve 1929 da tezgâha koymağa mezun oldukları yenileme tonajını inşa edebilirler.

Madde 2. — 1) Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Birleşik Kıralliyeti ve Japonya, bu maddede derpiş edilen tarzda, aşağıdaki hattı harp gemilerini çürüğe çıkaracaklardır:

Birleşik Devletler:

«Florida»

«Utah»

«Arkansas» veya «Wyoning»

Birleşik Kıralliyet:

«Benbow»

«Ironduke»

«Malborough»

«Imperator of India»

«Tiger»

Japonya:

«Hiyei»

a) Aşağıda b fıkrasının hükmü mahfuz kalmak şartıyla, bu gemiler, Washington Muahedesinin ikinci faslı II nci kısımda, II, c fıkrası tatbiki neticesi münhasıran hedef olarak kullanılmak üzere tâdil edilmezlerse, aşağıda tarif edilen şekilde tahribedileceklerdir:

Birleşik Devletlerce tahribi gereken gemilerden biri ve Birleşik Kıralliyetinkilerden ikisi, bu muahedenin yürürlüğe girmesini takibedecek on iki ay içinde, Washington Muahedesinin ikinci faslı ikinci kısmı 3 b fıkrası hükmüne uykun olarak, mezkûr yürürlüğe girişi takibedecek 24 ay içinde kat'î surette tahribedileceklerdir.

Birleşik Devletler tarafından tahribedilecek ikinci ve Birleşik Kıralliyet tarafından tahribedilecek üçüncü ve dördüncü gemiler hususunda yukarıda zikredilen müddetler, bu muahedenin yürürlüğe girişinden hesabedilmek üzere müteakiben on sekiz ve otuz ay olacaktır.

b) Bu maddeye göre, çürüğe çıkarılacak gemilerden aşağıdakiler talim ve terbiye işinde kullanılmak üzere muhafaza olunabilirler:

Birleşik Devletler için:

«Arkansas» veya «Wyoning»

Birleşik Kıralityet için:

«Ironduke»

Japonya için:

«Hiyei»

Bu gemiler, bu muahedenin ikinci kısım II nci ekin V. seksiyonunda emredilen hale sokulacaklardır. Bu gemileri, bu hale sokmak için lâzımgelen işler Birleşik Devletler ve Birleşik Kıralityet için, bu muahedenin yürürlüğe girişinden hesabedilmek üzere on iki ay içinde başlayacak ve Japonya için aynı tarihten hesabedilmek üzere on sekiz ay içinde; ameliyeler, yukarıda zikredilen müddetlerin hitabını takibedecek olan altı ay içinde nihayellenecektir.

Bu gemilerden, talim ve terbiye için muhafaza edilmeyecek olanlar bu muahedenin yürürlüğe girişinden hesabedilmek üzere, on sekiz ay içinde bir muharebe hizmetini göremeyecek hale sokulacaklar ve otuz ay içinde kat'i surette tahribolunacaklardır.

2) Bu muahedenin birinci maddesinde derpiş edilmiş olan Fransa ve İtalya tarafından yenileme tonu inşası dolayısıyla, Washington Muahedesi hükmüne tevfikan, hattı harp gemisi çürüğe çıkarma mecburiyeti mahfuz tutulmak şartıyla, Washington Muahedesinin ikinci faslı üçüncü kısım, ikinci seksiyonunda zikredilen, yukarıda çürüğe çıkarılacak olarak gösterilmeyen mevcut bütün hattı harp gemileri bu muahedenin tatbiki müddetince muhafaza edilebilirler.

3) Yenileme tonunu teşkil eden gemilerin kızağa konmasında husule gelecek bir gecikmeden dolayı yenileme hakkı kaybolmaz ve eski gemi, hattâ Washington Muahedesinin II nci faslı, üçüncü kısmı, ikinci seksiyonuna göre tahribi icabetse dahi, muhafaza olunabilir.

Madde 3. — 1) Washington Muahedesinin tatbikında, mezkûr muahedenin ikinci faslı, dördüncü kısmındaki «uçak gemisi» tarifi yerine, aşağıdaki tarif konulmuştur:

«Uçak gemisi» tâbiri hacmi istiabi ne olursa olsun, mahsusan ve münhasıran uçak taşımak üzere tasavvur olunmuş ve uçakların havalanabileceği ve konabileceği şekilde yapılmış olan bütün denizüstü gemilerini ihtiva eder.

2) Bir hattı harp gemisini, bir kruvazör veya bir destroyeri havalanma ve konma güvertesi veya platforme ile teçhiz etmiş olma keyfiyeti, bu şekilde teçhiz edilmiş olan geminin uçak gemisi sınıfına ithalini veya böyle sayılmasını istilzam ettirmez, yeter ki bu gemi münhasıran uçak gemisi olarak kullanılmak üzere tasavvur veya teslih veya teçhiz edilmiş olmasın.

3) Bir mayıs 1930 da mevcut olan hiçbir hattıharp gemisi bir platforme veya bir konma güvertesi ile teçhiz edilmeyecektir.

Madde 4. — 1) Yüksek âkitlerin hiçbiri tarafından, nümune 10,000 ton (10160 metrik ton) veya daha küçük hacimde ve 155 milimetre (6,1 pus) çaptan büyük topla mücehhez hiçbir uçak gemisi alınmayacak veya kendisi tarafından veya kendisi için inşa edilmeyecektir.

2) Bu muahedenin yüksek âkit taraflar için yürürlüğe girişinden itibaren, nümune 10,000 ton (10160 metrik ton) veya daha küçük hacimde ve 155 milimetre (6,1 pus) çaptan büyük topla mücehhez hiçbir uçak gemisi, yüksek âkit tarafların hiçbirinin kaza sa-lâhiyeti sahasında inşa edilmeyecektir.

Madde 5. — Bir uçak gemisinin plân ve inşası ona, vaziyete göre, Washington Muahedesinin IX veya X uncu maddesince veya bu muahedenin 4 üncü maddesince müsaade edilen silâhlardan daha kudretlisini havi olmasına müsait olmamalıdır.

Zikri geçen 9 ve 10 uncu maddelerin 152 milimetre (6 pus) çaptan bahsedilen yerlerine 155 milimetre (6,1 pus) ikame olunacaktır.

İKİNCİ KISIM

Madde 6. — 1) Washington Muahedesinin 2 nci faslı, 4 üncü kısmında nümune hacmi tespiti için konulan kaideler, yüksek âkit tarafların herbirinin bütün denizüstü harp gemilerine tatbik olunacaktır.

2) Bir denizaltının nümune hacmi, tamamlanmış geminin denize açılmaya hazır, tam mürettebatıyla, makine aksamiyle, bütün silâh ve mühimmatıyla, enstalasyon, teçhizat, mürettebatın iaşesi ve harp zamanında bulundurulması gereken muhtelif âlet ve röşanjlarla, fakat yakıtsız ve makine yağı, tatlı suyu veya her nevi ballast suyu hariç, su üstünde hacmidir.

3) Harp filosu her muharip gemisinin hacmi geminin nümune vaziyette bulunduğu halde tahmin edilir. Ton kelimesi (metrik ton) tâbiri müstesna, 1016 Kg. (2240 ibs.) lık bir ton ifade eder.

Madde 7. — 1) 2,000 nümune tondan (2032) metrik ton) fazla hacimde veya 130 milimetre (5,1 pus) tan büyük çapta topla mücehhez hiçbir denizaltı yüksek âkitlerin hiçbiri tarafından alınmayacak veya kendisi için veya kendisi tarafından inşa edilmeyecektir.

2) Fakat yüksek âkit taraflardan her biri 2800 nümune ton (2845 metrik ton) hacmi aşmayacak âzamî üç denizaltı muhafaza, inşa ede-

bilirler veya satın alabilirler; bu denizaltına 155 milimetreyi (6,1 pus) geçmiyen topla silâhlandırılabilirler.

Bu sayı içinde, Fransa, denize indirilmiş olan 2888 tonluk (2926 metrik ton) ve 203 milimetre (8 pus) çapında topla silâhlandırılmış bir cüzütam muhafaza edebilir.

3) Yüksek âkit taraflar, bir nisan 1930 da mâlik buldukları, nümune hacimleri 2000 tonu (2032 metrik ton) aşmayan ve toplarının çapı 130 milimetreyi (5,1 pus) geçen denizaltılarını muhafaza edebilirler.

4) Bu muahedenin bütün yüksek âkit taraflar hakkında yürürlüğe girişinden itibaren 2000 tondan (2032 metrik ton) yüksek nümune hacimde veya 130 milimetreden (5,1 pus) yüksek çapta topla silâhlanmış hiçbir denizaltı, bu maddenin ikinci fıkrası hükmü mahfuz kalmak şartıyla, yüksek âkit tarafların herhangi birinin kaza salâhiyeti sahası dâhilinde inşa edilmeyecektir.

Madde 8. — Bunları da bir tahdide tâbi tutacak hususî anlaşmalar mahfuz kalmak şartıyla, aşağıdaki gemiler bir tahdide tâbi değildir:

a) Nümune hacmi 600 tona (610 metrik ton) müsavi veya ondan az olan harp filosunun denizüstü gemileri.

b) Aşağıdaki vasıfların hiçbirini haiz olmamak şartıyla, harp filosunun nümune hacmi 600 tonu (610 metrik ton) u aşan fakat 2000 tonu (2032 metrik tonu) aşmayan, muharip denizüstü gemileri.

1. 155 milimetre (6,1 pus) tan yüksek çapta bir topla silâhlı olmak.
2. 76 milimetre (3 pus) tan yüksek bir çapta 4 ten fazla topla silâhlı olmak.
3. Torpil atmak için tasavvur edilmiş ve teçhizatlanmış bulunmak.
4. 20 milden fazla sür'atle gidebilmek üzere tasavvur edilmiş olmak.

c) Hassatan muharip gemi olmak üzere inşa edilmeyen, filonun hizmetinde veya asker nakliyatında yahut muharebe gemisi vazifesinden başka herhangi bir vazifede kullanılan, harp filosunun denizüstü gemileri, aşağıdaki evsafın hiçbirini haiz olmamak şartıyla:

1. 155 milimetre (5,1 pus) tan yüksek çapta bir topla silâhlı bulunmak.
2. 76 milimetre (3 pus) tan yüksek çapta 4 topla silâhlı olmak.
3. Torpil atmak üzere tasavvur veya teçhiz edilmiş olmak.
4. 20 milden fazla bir sür'atle gidebilmek üzere tasavvur edilmiş olmak.

5. Zırh levhalarıyla muhafaza edilmiş olmak.
6. Mayın dökmek üzere tasarlanmış veya teçhiz edilmiş olmak.
7. Üzerine uçak konabilecek şekilde teçhiz edilmiş olmak.
8. Geminin mihverine yerleştirilmişse, birden fazla her biri bir yanına konmuşsa, ikiden fazla uçak fırlatan cihazı taşımak.
9. Havaya uçak fırlatıcı herhangi bir cihazla mücehhez olup, denizde üçten fazla uçak hareket ettirecek şekilde tasavvur veya tertiplenmiş olmak.

Madde 9. — Bu ikinci kısmın birinci ekinde beyan edilen yeni gemi koyma kaideleri, nümune hacmi 10,000 ton (10160 metrik ton) u aşmayan harp gemilerine tatbik olunabilir. Uçak gemileri için istisna yapılmıştır, onların hacimleri Washington Muahedesine tâbidir.

Madde 10. — Kızağa koyma ve ikmal tarihlerini takibedecek aylarda, yüksek âkit taraflar, uçak gemileri, hattı harp gemileri ve sekizinci madde hükmü icabı tahdide tâbi olmıyan gemiler müstesna, bu muahedenin yürürlüğe girişinden sonra kendileri için veya kendileri tarafından tezgâha konulan veya ikmal edilen bütün harp gemileri hakkında, aşağıda işaret edilen bütün malûmatı mütekabilen bildireceklerdir:

a) Aşağıdaki hususlarla birlikte, tezgâha koyma tarihini.

Ton ve metrik ton olarak hacmi,

Esas eb'adları: su kesiminde uzunluk, su kesiminde veya altında âzami genişlik,

Standart hacme tekabül eden mayi mahreci,

En büyük topun çapı.

b) İkmal tarihi ve bu tarihte gemiye dair yukarıdaki malûmat.

Hattı harp ve uçak gemilerine dair verilecek malûmat hususunda Washington Muahedesinin hükümleri caridir.

Madde 11. — Bu muahedenin ikinci maddesi hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bu ikinci kısmın ikinci ekinde bulunan çürüğe çıkarma kaideleri zikri geçen muahedeye göre çürüğe çıkarılacak bütün harp gemilerine ve üçüncü maddede tarif edilen uçak gemilerine tatbik olunacaktır.

Madde 12. — 1) Bu ikinci kısmın üçüncü ekinde bulunan listeleri, alâkalı yüksek âkit taraflar arasında, değiştirebilecek herhangi bir anlaşma hükmü mahfuz kalmak üzere, bahis mevzuu olan ekte gösterilen hususî gemiler muhafaza olunabileceklerdir. Ve bunların tonu tahdide tâbi ton içinde hesabedilmeyecektir.

2) Hususî gemilerin muhafaza edilmelerine sebep olan cihazlar-
de kullanılmak için inşa ve tahvil edilen veya alınan başka her gemi
için, geminin vasıflarına göre uygun muharip sınıfın tonundan dü-
şürülecektir, meğer ki 8inci madde hükmüne göre tahdide tâbi ol-
mıyan gemilerin vasıflarına uygun bulunsun.

3) Fakat, Japonya, 31 ilkkânun 1936 dan evvel «Aso», «Tokiwa»
mayin gemilerinin yerine yenilerini ikame edebilir. Yeni gemilerin
nümune hacmi 5000 ton (5080 metrik ton) u aşamayacaktır; sürat-
leri yirmi milden fazla olmayacaktır, ve vasıfları 8inci maddenin b
fıkrasında tarif edilenlere uygun olacaktır. Yeni gemiler hususî gemi
gibi telâkki edilecekler ve tonları muharip hiçbir kategorinin kin-
de sayılmayacaktır. «Aso» ve «Tokiwa» yeni gemilerin inşasının hi-
tamında, bu ikinci kısmın ikinci ekinin birinci veya ikinci seksiyon-
una uygun şekilde çürüğe çıkarılacaklardır.

4) «Kuma» tipindeki ilk üç gemi yeni gemilerle değiştirilince,
«Asama», «Yakumo», «Izumo», «Iwate» ve «Kasoga» gemileri bu
ikinci kısmın ikinci ekinin bir veya ikinci seksiyonuna göre çürüğe
çıkartılacaklardır.

«Kuma» tipindeki bu üç gemi bu ikinci kısmın ikinci eki V.
seksiyonunun b 2 tâli fıkrasında gösterilen vaziyete konulacaklar-
dır; mektep gemisi olarak kullanılacaklardır ve ileride tonları tah-
dide tâbi ton içinde hesabedilmeyeceklerdir.

Madde 13. — Mevcut olan ve 1 nisan 1930 dan evvel talim ve
terbiye müessesesi olarak veya duba olarak kullanılan, muhtelif tip-
te gemiler, denize açılmalarına müsait olmıyan bir halde muhafaza
olunabilirler.

EK I

Yenileme kaideleri

Seksiyon 1. — Bu ekin üçüncü seksiyonunda ve bu muahedenin
üçüncü kısmında derpiş edilen haller müstesna, bir gemi «yaş had-
di» ni aşmadan yerine yenisi ikame olunmamalıdır. Bir gemi, ta-
mamlanışı tarihinden aşağıda gösterilen müddetler geçmiş olduktan
sonra «yaş haddi» ni aşmış sayılır:

a) Nümune hacmi 3000 tondan (3048 metrik ton) fazla, fakat
10,000 tonu (10160 metrik ton) geçmiyen denizüstü gemisi.

i. Kızağa 1 ikincikânun 1920 den evvel konmuşsa: 16 sene.

ii. Kızağa 31 birincikânun 1919 dan sonra konmuşsa: 20 sene.

b) Nümune 3000 ton (3048 metrik ton) hacmi aşmayan denizüstü gemisi:

- i. Kızağa 1 ikincikânun 1921 den evvel konmuşsa: 12 sene.
 - ii. Kızağa 31 birincikânun 1920 den sonra konmuşsa: 16 sene.
- c) Denizaltı: 13 sene.

Yenileme tonunu teşkil eden gemiler, yenilenecek gemilerin «yaş haddi» ni aştıkları seneden en fazla üç sene evvel kızağa konmalıdır; fakat 3000 ton (3048 metrik ton) nümune hacmi geçmiyen yenilenecek denizüstü gemileri için, bu müddet iki seneye indirilmiştir.

Yenileme tonunu teşkil eden gemilerin kızağa konmalarındaki bir gecikme yenileme hakkından mahrum etmez.

Seksiyon 2. — Bu muahdede mevcut muhalif hükümler mahfuz kalmak üzere, yenileme tonunu teşkil eden gemilerin alınması veya ikmali anında, muhafaza edilişleri, sınıflarına tahsis edilen âzami tona nispetle bir fazlalığa sebep olacak gemi veya gemiler bu ikinci kısmın ikinci eki hükümlerinin tatbikiyle çürüğe çıkarılacaklardır.

Seksiyon 3. — Bir gemi, kazaen tahrip veya kaybı halinde hemen yenilenebilir.

EK II.

Harp gemilerinin çürüğe çıkarılma kaideleri

Bu muahede, harp gemilerinin çürüğe çıkarılmalarında aşağıdaki usulleri kabul etmiştir:

- i. Tahrip (batırılarak veya sökülerek).
- ii. Geminin dubaya tahvili.
- iii. Geminin münhasıran hedef olarak kullanılmak üzere tahvili.
- iv. Geminin; münhasıran tecrübelerde kullanılmak üzere muhafazası.
- v. Geminin, münhasıran talim ve terbiye işlerinde kullanılmak üzere muhafazası.

Hattı harp gemisinden gayrı, çürüğe çıkarılacak her harp gemisi, alâkalı yüksek âkit tarafların arzularına göre ya tahribedilir veya dubaya tahvil edilir.

Hattı harp gemisinden gayrı, hedef olarak, tecrübe teknesi olarak veya talim ve terbiye gemisi olarak muhafaza edilen her harp gemisi sonunda tahrip veya dubaya tahvil edilmelidir.

Seksiyon I. —Tahribedilecek gemiler:

a) Yerine yeni gemi inşa edilmesi dolayısıyla tahribedilecek gemi, yeni geminin veya yeri birden fazla gemi ile doldurulacaksa, ilk yeni geminin tamamlanmasını takibedecek altı ay içinde muharebe hizmetini göremeyecek bir hale sokulmalıdır. Fakat, eğer yeni geminin veya gemilerin tamamlanması geciktirilmişse, buna rağmen eski gemiyi muharebe hizmeti göremeyecek hale sokacak olan faaliyet yeni geminin veya yeni gemilerin ilkinin kızağa konuşunu takibedecek olan dört buçuk sene içinde ikmal edilmelidir. Fakat yeni gemi veya yeni gemilerden biri, hacmi 3000 tonu (3048 metrik ton) geçmiyen bir denizüstü gemisi ise, bu müddet üç buçuk seneye indirilir.

b) Tahribedilecek bir geminin, aşağıda sayılan aksamı sökölüp karaya nakledildikten veya gemi içinde tahribedildikten sonra muharebe hizmeti göremeyecek vaziyette bulunduğu kabul edilir.

1. Bütün topları ve topların esas kısımları, atış mesaha dürbünleri ve barbet ve kapalı taretlerini hareket ettiren kısımlar;
2. Taretlerin elektrikli veya idrolik manevra tertibatının hepsi.
3. Bütün atış telemotorları ve âletleri.
4. Bütün cepane infilâk maddeleri, mayın ve mayın rayları.
5. Bütün torpitolar, imlâ tertibatı, torpil kovanları ve hedef tanzim manzumesi.
6. Bütün telsiz telgraf tesisatı.
7. Bütün ana motör makinesi yahut zırh kulesi ve bütün borda muhafaza zırhları.
8. Bütün vinçler, yükleme, boşaltma tertibatı, asansör ve tayyare atıcıları. Bütün havalanma ve konma köprü ve plâtfomları, yahut tercih edilirse, bütün ana makine aksamı.
9. Bundan başka denizaltıların da, tekmil akümülatör, hava taziyi ana bataryaları tesisatları ve balast tulumbalarıyla birlikte.

c) Tahrip, aşağıda gösterilen şekillerden biriyle ve geminin bir muharebe hizmeti görmesine engel olacak hale sokacak lüzumlu ameliyenin bitmesi gerektiği tarihi takibeden 12 ay içinde, kat'i olarak icra edilmelidir.

1. Tekrar yüzdürülmesine imkân olmayacak şekilde batırılması.
2. Sökölme; bu ameliye daima bütün makine, kazan, zırh ve güverte, yan ve dip bordaların tahribi veya sökölmesini ihtiva etmelidir.

Seksiyon II. — Dubaya tahvil edilecek gemiler:

Dubaya tahvil suretiyle çürüğe çıkarılacak bir gemi birinci seksiyonunun 6, 7, 8 numaralı tâli fıkralarında sayılanlar hariç olmak üzere b fıkrasında zikredilen şartlarla, aşağıdaki ameliyeler icra edildikten sonra kat'î olarak çürüğe çıkarılmış sayılır.

1. Bütün pervane millerinin, srast yatağı, dürbin redüktörleri veya ana motör ve türbinleri veya ana makine silindirleri.
2. Pervane braketlerinin sökülmesi.
3. Bütün tayyare asansörlerinin sökülmesi ve tahribi, bütün vinçlerin, yükleme ve boşaltma tertibatının ve tayyare atıcı cihazların sökülmesi.

Gemi yukarıki vaziyete, bir gemiyi muharip bir hizmet göremez hale sokmak için I inci seksiyonda tâyin edilen müddet zarfında konur.

Seksiyon III. — Hedef olarak kullanılmak üzere tahvil olunan gemiler:

a) Sırf hedef olarak kullanılmak üzere tahvil suretiyle çürüğe çıkarılacak gemi, aşağıda sayılan aksamı sökölüp karaya nakledildiği veya gemide tahribedildiği anda bir harp hizmeti göremeyecek vaziyette bulunduğu kabul edilecektir:

1. Bütün topları.
2. Bütün atış mesaha dürbinleri ve ateş kontrol tertibatı ve âletleri.
3. Namluları ve taretleri hareket ettiren bütün makineleri.
4. Bütün cepane, infilâk maddeleri, mayin, torpitoları, torpil kovanları.
5. Bütün tayyare tesisatı ve her nevi teferruatı.

Gemiyi yukarıdaki vaziyete sokmak için lâzım olan müddet, bir gemiyi muharip bir hizmet göremeyecek hale koymak için birinci seksiyonda tâyin edilen müddetin aynıdır.

b) Yüksek âkit taraflardan her biri, Washington Muahedesi hükümlerine tevfikân mâlik bulunduğu haklara zamimeten, sırf hedef olarak kullanmak şartıyla aynı zamanda:

1. En fazla üç gemi (kruvazör veya destroyer) fakat bu üç gemilen yalnız biri 3000 tonu (3048 metrik ton) geçebilir.
2. Bir denizaltı, muhafaza edebilecektir.

c) Alâkalı yüksek âkit taraf, hedef olarak kullanılmak üzere muhafaza olunan bir gemiyi muharebe hizmeti göremeyecek hale sokmayı taahhüdeder.

Seksiyon IV. — Tecrübelerde kullanılmak üzere muhafaza edilecek gemiler:

a) Münhasıran tecrübelerde kullanılmak üzere tahvil suretiyle çürüğe çıkarılan bir gemi bu ekin seksiyon III, a da derpiş olunan muameleye tâbi olacaktır.

b) Umumî kaidelere hâlel gelmemek üzere ve diğer yüksek âkit taraflara usulüne göre ihbar edilmek şartıyla, hususî bir tecrübe ihtiyacının lüzumu nispetinde, bu ekin III üncü seksiyonu ahkâmına mâkul bir surette muhalefet, muvakkat tedbir olarak, kabul olunabilir.

Bu hükümden istifade etmek isteyen her yüksek âkit taraf, bu nevi bütün istisnai hareketi hakkında tam tafsilât vermeğe mecbur tutulacaktır. Ve bu muhalif hareketin devam etmesi lâzımgeldiği zamanı da bildirecektir.

c) Yüksek âkit taraflardan her biri, münhasıran tecrübelerde kullanılmak üzere:

1. En fazla iki gemi (kravazör veya destroyer) fakat bu iki gemiden yalnız biri 3000 tonu (3048 metrik ton) geçebilecektir.
2. Bir denizaltıyı, aynı zamanda muhafaza edebilecektir.

d) Birleşik Kıraliyet esas topları ve manevra makinaları kullanılmaz bir hale getirilmiş olan «Robert» monitorunu bugünkü durumuyla ve deniz uçak gemisi «Ark Royal» i tecrübelerde kullanılmaları lüzumlu olduğu müddetçe muhafaza etmeğe mezundur. Bu iki geminin muhafazası yukarıdaki c fıkrasının müsaade ettiği gemilerin muhafazasına hâlel getirmez.

e) Yüksek âkit taraflar, bu işlerde kullanılmak üzere muhafaza edilen gemileri tekrar bir muharebe hizmeti görmeğe muktedir bir duruma getirmemeyi taahhüt ederler.

Seksiyon V — Talim ve terbiye işlerinde kullanılmak üzere muhafaza edilecek gemiler:

a) Âkit taraflardan her biri, Washington Muahedesine göre mâlik bulunduğu haklara zamimeten, münhasıran talim ve terbiye işlerinde kullanılmak üzere aşağıdaki gemileri muhafazaya mezundur:

Birleşik Devletler:

Bir hattı harp gemisi («Arkansas» veya «Wyoming»).

Fransa:

İki denizüstü gemisi, bunlardan biri 3000 ton (3048 metrik ton nümune hacmi aşabilir.

İtalya:

İki denizüstü gemisi,, bunlardan biri 3000 ton (3048 metrik ton) nümune hacmi aşabilir.

Japonya:

Bir hattı harp gemisi («Hiyei»), üç kruvazör («Kuma» tipinde).

b) Talim ve terbiye için a fıkrasına göre muhafaza olunacak gemiler, çürüğe çıkarılmaları gereken tarihten itibaren üzere 6 ay içinde aşağıdaki ameliyeye tâbi tutulmalıdırlar:

1) Hattı harp gemileri:

Aşağıdaki tedbirler alınmalıdır:

1. Bütün ana topları, taretleri, barbetleri ve bunları hareket ettiren aksamın sökülmesi; yalnız her gemide üç taret komple kalabilir.
2. Muhafaza edilen topların talimler için lüzumlu olan miktarı aşan bütün mühimmat ve infilâk maddelerinin kaldırılması.
3. Zırh kulesinin ve baş ve kıç taretleri arasındaki borda muhafaza zırhlarının kaldırılması.
4. Bütün torpito kovanlarının kaldırılması veya kat'i surette işlemez hale sokulması.
5. Âzamî 18 deniz mili süratini vermeğe kifayet edecek miktardan fazla kazanların sökülmesi veya işe yaramıyacak hale konulması.

2) Fransa, İtalya ve Japonya tarafından muhafaza edilen diğer gemiler:

Aşağıdaki tedbirler alınmalıdır:

1. Topların yarısının kaldırılması, fakat her gemide esas toplardan 4 tanesi muhafaza olunabilir.
2. Bütün torpito kovanlarının sökülmesi.
3. Bütün uçak tesisatlarının ve teferruatlarının sökülmesi.
4. Kazanların yarısının sökülmesi.

c) Alâkalı yüksek âkit taraf, bu seksiyonun hükmü icabı muhafaza edilen gemileri muharebe hizmetinde kullanmamayı taahhüt eder.

EK III.

Hususî gemiler

(Birleşik Devletler, Fransa, Britanya milletleri camiası, İtalya ve Japonyanın hususî gemilerinin isimleri, tipleri ve hacimleri zikredilmiştir).

KISIM III.

Amerika Bileşik Devletleri Reisi, Majeste Büyük Britanya ve İrlanda ve Denizasıırı Britanya ülkeleri Kıralı, Hindistan İmparatoru ve Majeste Japonya İmparatoru arasında bu üçüncü kısmın hükümleri kararlaştırılmıştır;

Madde 14. — Birleşik Devletlerin, Britanyalı milletler camiasının ve Japonyanın harp filolarının, hattı harp, uçak ve sekizinci maddeye göre, tahditten istisna edilmiş olan gemilerinden maada muharip gemileri, bu üçüncü kısımda tasrih edilen şekilde ve hususi gemiler için 12 nci maddede tasrih edilen şekillerde tahdidedileceklerdir.

Kruvazör:

Nümune hacmi 1850 tonu (1880 metrik ton) geçen veya toplarının çapı 130 milimetreyi (5,1 pus) geçen, hattı harp veya uçak gemisinden maada denizüstü harp gemileridir.

Kruvazör sınıfı iki tâli sınıfa ayrılır:

a) Çapı 155 milimetreyi (6,1 pus) geçen bir topu havi kruvazör.

b) Çapı 150 milimetreyi (6,1 pus) geçmeyen bir topu havi kruvazör.

Destroyer:

Nümune hacmi 1850 tonu (1880 metrik ton) geçmeyen ve toplarının çapı 130 milimetreyi (5,1 pus) geçmeyen denizüstü gemileridir.

Madde 16. — 1) Kruvazör, destroyer ve denizaltı sınıfarında 31 birincikânun 1936 tarihinde aşılmaması gereken ikmal edilmiş tonaj aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sınıf	Birleşik Devletler B.M.C.*	Japonya
Kruvazör:		
a) 155 mm. (6,1 pus) geçen çapta toplara,	180000 t. (182880 t.m.)	146800 t. (149149 t.m.)
b) 155 mm. (6,1 pus) veya daha küçük çapta toplara.	143500 t. (145796 t.m.)	192200 t. (195275 t.m.)
Destroyer	150000 t. (152400 t.m.)	150000 t. (152400 t.m.)
Denizaltı	52700 t. (53543 t.m.)	52700 t. (53543 t.m.)
		108400 t. (110134 t.m.)
		100450 t. (102057 t.m.)
		105500 t. (107188 t.m.)
		52700 t. (53543 t.m.)

* Britanya Milletleri Camiası.

2) Bir sınıfta, yukarıki tabloda gösterilen umumi tonajı aşmaya sebep olan gemiler 31 birincikânun 1936 da nihayetlenecek bir devre içinde peyderpey çürüğe çıkarılacaklardır.

3) *a* tâli sınıfların âzamî kruvazör adedi şöyle olacaktır: Birleşik Devletler için 18; Britanya milletleri camiası için 15; Japonya için 12.

4) Destroyer sınıfına verilen mecmu tonun % 16 sını aşmayan bir nispet, nümune hacmi 1500 tonu (1524 metrik ton), geçmiyen gemi inşasında kullanılacaktır. 1 nisan 1930 da inşa edilmekte veya ikmal edilmiş olan ve bu nispet haddinden fazla olan destroyer muhafaza olunabilir, fakat % 16 ya indirilmedikçe nümune hacmi 1500 tonu (1524 metrik ton) aşan başka destroyer alınmayacak ve inşa edilmeyecektir.

5) Kruvazör sınıfına tanılan mecmu tonun % 25 ini aşmayan bir nispet uçak havalanma ve konma güverte ve köprüsiyle teçhiz edilebilecektir.

6) 7 nci maddenin 2 ve 3 üncü fıkrasında bahis mevzuu olan denizaltıların, alâkadar yüksek âkit tarafın denizaltı tonunun mecmuu içinde sayıldıkları müsellemdir.

7) 13 üncü maddeye göre muhafaza olunan veya bu muahedenin 2 nci kısmı 2 nci ekine göre, çürüğe çıkarılan gemilerin tonu tahdidetâbi ton meyanında sayılmıyacaktır.

Madde 17. — *b* tâli sınıfı kruvazörleriyle destroyerler arasında, değiştirmenin yapılacağı sınıf veya tâli sınıfa tanılan mecmu tonun % 10 unu geçmemek üzere bir becayişe müsaade edilmiştir.

Madde 18. — Birleşik Devletler 1935 senesi içinde mecmuu 150000 tonluk (152400 metrik ton) *a* tâli sınıfından 15 kruvazörün ikmalini bekliyorlar. Birleşik Devletler tercih ederlerse, inşa etmek hakkına mâlik oldukları *a* tâli sınıfından diğer üç kruvazör yerine *b* tâli sınıfından 15166 ton (15409 metrik ton) kruvazör ikame edebilirler. Birleşik Devletler, bahis mevzuu olan *a* tâli sınıfından üç kruvazörden bir veya birden fazlasını inşa ettikleri takdirde 16 nci cüzütam 1933 ten evvel kızağa konmayacak ve 1936 dan evvel ikmal edilmeyecektir. 17 nci cüzütam 1935 ten evvel kızağa konmayacak ve 1937 den evvel ikmal edilmeyecektir. 18 incisi 1935 ten evvel kızağa konmayacak ve 1938 den evvel ikmal edilmeyecektir.

Madde 19. — 20 nci maddede bahsolunan istisnalar bertaraf, 16 nci maddeye göre kızağa konulan tahdide tâbi ton, bu sınıfta verilen tonun âzamisine ulaşmak için veya 31 birincikânun 1931 den evvel «yaş haddi» ni aşacak olan gemileri yenilemek için elzem olan mik-

tarı geçmiyecektir. Bununla beraber, 1937, 1938 ve 1939 da «yaş haddi» ni aşacak olan kruvazöiler ve denizaltıları ve 1937 ve 1938 de «yaş haddi» ni aşacak olan destroyerler için yenileme kızağa konulabilecektir.

Madde 20. — II nci kısım, birinci ekte sayılan yenileme kaide-lerine rağmen:

a) «Flobisher» ve «Effingham» (Birleşik Kıralliyet) 1936 senesi içinde çürüğe çıkarılabilecektir. 1 nisan 1930 da inşa edilmekte bulunan kruvazörler haricinde, Britanya milletleri camiasına ait olmak üzere 31 birincikânun 1936 da ikmal edilecek olan yenileme tonunun mecmuu 91000 tonu (92456 metrik ton) geçmiyecektir.

b) Japonya «Tama» yı 1936 senesi içinde ikmal edilmek üzere yeni inşaatla değiştirebilecektir.

e) 31 birincikânun 1936 dan evvel «yas haddi» ni aşacak olan destroyerlerin yenilenmesine ilâveten Japonya, 1938 ve 1939 senele- rinde «yaş haddi» ni aşacak gemileri yenilemek üzere, 1935 ve 1936 senelerinin her birinde 5200 tonu (5283 metrik ton) aşmıyacak bir miktarı kızağa koyabilecektir.

d) Japonya, bu muahedenin yürürlüğü müddeti içinde, âzami 12,000 i (12192 metrik ton) 31 birincikânun 1936 dan evvel ikmal edilebilecek olan 19200 tonu (19507 metrik ton) geçmiyen denizaltı tonunu kızağa koymak suretiyle, mukaddem yenilemede bulunabilir.

Madde 21. — Bu muahedenin yürürlüğü müddetince, yüksek âkit taraflaran biri, eğer, bu muahedenin 3 üncü kısmıyla bağlı Devlet-lerden gayri diğer herhangi bir Devletin yeni inşaatıyla, bu muahedenin 3 üncü kısmında tahdidedilen gemiler hususunda milli emniyeti icaplarının maddeten müteessir olduğunu takdir ederse, bu yüksek âkit taraf zikri geçen harp gemileri bir veya birkaç sınıfından yapmaya ihtiyacı olduğu ilâveleri, sebepleriyle tasrih ederek 3 üncü kısmın diğer taraftarlarına resmen bildirerek, icraya hakkı olacaktır. Bunun neticesi olarak, bu muahedenin 3 üncü kısmının diğer tarafları, tasrih edilen sınıf veya sınıflarda münasip ilâveleri icraya hakları olacaktır; bahis mevzuu olan diğer taraflar, böylece doğmuş olan vaziyet hakkında, tez elden diplomatik yolla istişarede bulunacaklardır.

KISIM IV.

Madde 22. — Aşağıdaki hükümler Devletler hukukunun teessüs etmiş kaideleri olarak kabul edilmiştir:

1) Denizaltılar, ticaret gemilerine karşı hareketlerinde, denizüstü harp gemilerinin tâbi oldukları Devletler hukuku kaidelerine uymalıdır.

2) Hassatan, usulü dairesinde yapılan bir ihtardan sonra durmaktan devamlı surette imtina veya araştırmaya faal mukavemet hali müstesna, bir harp gemisi, ister denizüstü gemisi, ister denizaltı olsun, önce yolcuları, mürettebatı ve sefer evrakını emin bir yere koymadan bir ticaret gemisini batıramaz veya seyrüsefer edemeyecek bir hale koyamaz. Bu iş için geminin kendi filikaları emin bir yer olarak telâkki edilmemiştir, meğer ki, denizin hali ve hava şartları dikkat nazara alınarak, karanın yakın bulunması veya onları alabilecek vaziyette bulunan başka bir geminin mevcudiyetiyle yolcuların ve mürettebatın emniyeti temin edilmiş olsun.

Yüksek âkit taraflar, bütün diğer Devletleri, yukarıda beyan edilen kaidelere kabullerini beyan etmeğe davet ederler.

KISIM V.

Madde 23. Aşağıdaki istisnalar hariç, bu muahede 31 birincikânun 1936 ya kadar yürürlükte kalacaktır:

1) Kısım IV, bir müddetle mukayyet olmadan yürürlükte kalacaktır.

2) Madde 3, 4 ve 5 in hükümleriyle, 2 nci maddenin ve II nci kısmın, II nci ekinin uçak gemilerine taallük eden hükümleri Washington Muahedesini müddetince yürürlükte kalacaktır.

Deniz silâhlarını tahdideden ve hepsinin taraf olacağı daha umumî bir anlaşma icabı, yüksek âkit taraflar başka türlü karar vermiş olmazlarsa, bu muahedenin yerine kaim olacak ve aynı gayeyi güdecek olan yeni bir muahede akdetmek üzere 1935 te konferans halinde toplanacaklardır. Bu muahedenin hiçbir hükmü hiçbir âkit tarafın bu konferansta alacağı vaziyet üzerine bir tesir icra etmeyeceği bedihidir.

Madde 24. — 1) İşbu muahede, yüksek âkit taraflarca, herbirinin tâbi olduğu teşriî usullere uygun olarak tasdik edilecek ve tasdiknameler, en kısa bir zamanda Londrada teatî olunacaktır. Tasdiknamelerin taatisi zabıtlarının tasdikli birer nüshası bütün yüksek âkit taraflar hükümetlerine ulaştırılacaktır.

2) Amerika Birleşik Devletleri Reisi, Majeste Büyük Britanya, İrlanda ve denizaşırı Britanya ülkeleri Kırâlı, Hindistan İmparatoru, bu muahedenin preambülünde sayılan Britanya milletleri camiası

âzasının her biri namına, ve Majeste Japonya İmparatorunun tasdikleri teati edilir edilmez, bu muahede bu yüksek âkit taraflar hakkında yürürlüğe girecektir.

3) Bu muahedenin I, II, IV ve V inci kısımları, eğer bu tasdikleri bu tarihte tevdi edilmişse, Fransız Cumhuriyeti ve İtalya Kralığı hakkında, evvelki cümlede bahis mevzuu olan yürürlük tarihinde, yürürlüğe girecektir. Aksi halde, bu Devletlerin her biri hakkında tasdikinin tevdi tarihinde yürürlüğe girecektir.

4) Bu muahedenin 3 üncü kısmı hükümlerinden doğan hak ve vecibeler bu maddenin 2 nci fıkrasında tasrih edilen yüksek âkit taraflara münhasırdır. Yüksek âkit taraflar, bu maddenin 2 nci fıkrasında tasrih edilen yüksek âkit tarafların, zikri geçen 3 üncü kısım hükmü icabı, deruhte etmiş oldukları vecibeleri, kendilerini Fransa ve İtalyaya karşı bağhyacağı tarihi ve bunun şekillerini müştereken kararlaştıracaklardır; bu anlaşma, aynı zamanda, Fransız ve İtalyanın diğer yüksek âkit taraflara karşı mukabil vecibelerini tâyin edecektir.

Madde 25. — Bütün yüksek âkit taraflar tasdiklerinin tevdiinden sonra Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kıralliyetindeki Kıralliyet hükûmeti ve muahedenin IV üncü kısmında yer almış olan hükümleri bu muahedeyi imza etmiyen bütün Devletlere tebliğ edecek ve onları sarahaten ve bir müddet tahdidine tâbi olmadan buna katılmaya davet edecektir.

Bu katılma, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kıralliyeti hükûmetine hitabeden bir deklârayonla icra edilecektir.

Madde 26. — Fransızca ve İngilizce metinleri muteber olan bu muahede Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Kıralliyet hükûmeti arşivlerinde muhafaza olunacaktır. Musaddak birer suret bütün yüksek âkit taraflar hükûmetlerine takdim edilecektir.

Yukarıda isimleri sayılı murahhaslar bu muahedeyi imzalamış ve mühürlemişlerdir.

Yirmi iki nisan bin dokuz yüz otuzda Londrada tanzim edilmiştir.